

ΕΞ ΑΦΟΡΜΗΣ

Του **ΝΙΚΟΥ ΔΑΒΒΕΤΑ***

Ενας διεθνής εμφύλιος πόλεμος

«**Σ**τις πέντε, στις πέντε το απόγευμα», όπως έγραφε προφητικά και ο Λόρκα, της 17ης Ιουλίου του 1936, εκδηλώθηκε στο ισπανικό Μαρόκο το πραξικόπημα του στρατηγού Φράνκο για να επεκταθεί την επομένη σε σχεδόν όλες τις μεγάλες πόλεις της ηπειρωτικής χώρας. Ήταν η αρχή, αν όχι του αιματηρότερου, σίγουρα του διασημότερου εμφυλίου πολέμου του 20ού αιώνα. Ενας εμφύλιος πόλεμος που χαρακτηρίστηκε «διεθνής», καθώς σε αυτόν αναμείχθηκαν, με τον έναν ή τον άλλο τρόπο, δεκάδες χώρες και η κατάληξη του σφράγισε τη μοίρα εκατομμυρίων ανθρώπων που δεν είχαν καμία σχέση με την Ιβηρική χερσόνησο. «Είναι τρομερό αλλά δεν υπάρχει πολιτικό γεγονός στο δεύτερο μισό του εικοστού αιώνα που να μην έχει κάποια, έστω μικρή, ρίζα στον ισπανικό εμφύλιο», ισχυρίστηκε προ ετών Βρετανός ιστορικός. Και του λόγου το αληθές έρχεται να επιβεβαιώσει κάθε τόσο όλο και κάποιο «άγνωστο» περιστατικό της εμφύλιας σύρραξης, που ανασύρεται από τη λήθη. Πρόσφατα, δύο βιβλία που κυκλοφόρησαν και στα ελληνικά, η νέα βιογραφία του Στάλιν, από τον ιστορικό Ολεγκ Χλεβνιούκ, και το τεκμηριωτικής μυθοπλασίας έργο «Ο απατεώνας», του γνωστού Ισπανού συγγραφέα Χαβιέρ Θέρκας (και τα δύο βιβλία από τις εκδόσεις Πατάκη), πρόσθεσαν το δικό τους λιθαράκι στην εν λόγω φιλολογία.

Στα τέλη του 1936, καθώς οι τρεις φάλαγγες των εθνικιστών που πολιορκούσαν τη Μαδρίτη είχαν καθηλωθεί στα περιχώρα της, ο στρατηγός Εμίλιο Μόλα, δεξί χέρι του Φράνκο, μιλώντας σε ξένους ανταποκριτές ισχυρίστηκε ότι η πόλη θα έπεφτε στα χέρια του με τη βοήθεια μιας αόρατης «πέμπτης φάλαγγας» που δρούσε μυστικά εντός της πρωτεύουσας. Προφανώς η ανακάλυψη αυτή έγινε για προπαγανδιστικούς λόγους – οι γηραιοί νοσταλγοί των Βουρβόνων και μερικές δεκάδες καλόγριες δεν μπορούσαν να αποτελέσουν καν φάλαγγα, πόσο μάλλον μυστική. Απώτερος στόχος της δήλωσης, να σπείρει τον πανικό και την αμφιβολία στα μετόπισθεν των αντιπάλων, να στρέψει φίλους εναντίον φίλων, να διαλύσει πρόσκαιρες συμμαχίες εντός του κυβερνητικού μπλοκ. Και σε μεγάλο βαθμό πέτυχε τον στόχο της όχι μονάχα στην Ισπανία αλλά και στη Ρωσία. Γιατί

Ο στρατηγός Φράνκο (στο μέσον της φωτογραφίας) με δύο επιτελείς του, λίγο πριν από τη μάχη του Τερούελ.

Μόνο τα έτη 1937-38 εκτελέσθηκαν εντός της ΕΣΣΔ 700.000 άτομα με την κατηγορία της συνεργασίας με ξένες μυστικές υπηρεσίες!

ο πραγματικός αποδέκτης της δήλωσης του Μόλα, αυτός που υιοθέτησε τον όρο «πέμπτη φάλαγγα» και τον εισηγήθηκε στο διεθνές κομμουνιστικό κίνημα ως συνώνυμο του αναισχυντού προδότη, του σαμποτέρ, του αδίστακτου Εφιάλτη, ήταν ο Ιωσήφ Στάλιν. Μετά το 1990, χάρη στη μελέτη ενός πλούσιου αρχειακού υλικού, ο ιστορικός Ολεγκ Χλεβνιούκ παρουσιάζει τον «Μεγάλο Τρόμο» των σταλινικών διώξεων της περιόδου 1936-1938 ως μια λάθος ανάγνωση ενός ιστορικού γεγονότος. «Ο Στάλιν πείστηκε παρακολουθώντας την κατάσταση στην Ισπανία πως ήταν αναγκαίο να προβεί σε μεγάλες εκκαθαρίσεις στο εσωτερικό». Έτσι, τονίζει ο Χλεβνιούκ, «ο εμφύλιος στην Ισπανία και οι άγριες διώξεις στην ΕΣΣΔ κλιμακώθηκαν παράλληλα». Η δήλωση του Μόλα έπεισε τον Σοβιετικό ηγέτη πως όλες οι ήττες των

Δημοκρατικών στην Ισπανία, αλλά και όλα τα οικονομικά προβλήματα στη Ρωσία, οφειλονταν σε σαμποτάζ εκ των έσω, ήταν αποτελέσματα του λεγόμενου «εσωτερικού εχθρού» που δρούσε ανενόχλητος προετοιμάζοντας την αντεπανάσταση με τη βοήθεια των Δυτικών. Μόνο τα έτη 1937-38 εκτελέσθηκαν εντός της ΕΣΣΔ 700.000 άτομα με την κατηγορία της συνεργασίας με ξένες μυστικές υπηρεσίες! Στις 2 Ιουνίου του 1937 θα υπερηφανευόταν πως «η μάχη ενάντια στους εσωτερικούς εχθρούς εντάθηκε για να μη μετατραπεί η Σοβιετική Ένωση σε μια άλλη Ισπανία», χώρα ασταθής, «εκκολαπτήριο αντισοβιετικών συνεργασιών».

Ο Χαβιέρ Θέρκας, στο ντοκιμαντερίστικο εκτενές αφήγημά του «Ο απατεώνας», τη χαρακτηρίζει την πιο παράλογη επιχείρηση του πιο παράλογου πολέμου». Συγκεκριμένα, στις 16 Αυγούστου του 1936 ενθουσιώδεις Καταλανοί πολιτοφύλακες από τη Βαρκελώνη, υπό την καθοδήγηση του λοχαγού Αλμπέρτο Μπάγιο, αποβιβάζονται αιφνιδιαστικά στη μαγευτική νήσο Ιμπίθα, που ελέγχουν λιγοστές δυνάμεις των εθνικιστών. Οι εθνικιστές θα αντεπιτεθούν όταν εμφανισθούν στον ουρανό τα γερμανικά και ιταλικά καταδιωκτικά που θα σφυροκοπήσουν τις θέσεις των πολιτοφυ-

λάκων και θα δώσουν την ευκαιρία στους φρανκιστές να τους πετάξουν στη θάλασσα. Από τους Δημοκρατικούς εθελοντές ελάχιστοι θα γλιτώσουν. Μεταξύ των διασωθέντων συγκαταλέγεται και ο επικεφαλής της αποβατικής επιχείρησης λοχαγός Αλμπέρτο Μπάγιο, που μετά και το τέλος του ισπανικού εμφυλίου θα βρει καταφύγιο στο φιλόξενο Μεξικό. Εκεί θα σταδιοδρομήσει ως στρατιωτικός εκπαιδευτής και το 1956 θα εκπαιδεύσει στον ανταρτοπόλεμο μια ομάδα ογδόντα Κουβανών εξορίστων οι οποίοι ονειρεύονται να αποβιβαστούν στην Κούβα και να αρχίσουν ένα ιδιότυπο αντάρτικο ενάντια στο διεφθαρμένο καθεστώς του δικτάτορα Μπατίστα. Ηγέτες των Κουβανών είναι δύο νεαροί επαναστάτες: ο Φιντέλ Κάστρο και ο Τσε Γκεβάρα. Ο Μπάγιο θα πείσει και τους δύο πως καλύτερος τρόπος είναι η απόβαση παρά η ρίψη με αλεξίπτωτα και θα οργανώσει τη γνωστή για επιχείρηση με το πλοίαριο «Γκράμνα». Τελικά, είκοσι χρόνια αργότερα ο Καταλανός λοχαγός, που απέτυχε να καταλάβει την Ιμπίθα, θα επιτύχει – τι ειρωνεία – να καταλάβει την Κούβα!

* Ο κ. Νίκος Δαββέτας είναι συγγραφέας. Τελευταίο του βιβλίο το μυθιστόρημα «Ωστικό κύμα» (εκδόσεις Πατάκη).

